

AKIK NEM LÁTNAK ÉS HISZNEK

„Monda néki Jézus: Mivelhogy láttál engem, Tamás, hittél: boldogok, a kik nem látnak és hisznek.” János 20,29

Semmi egyebet nem szeretnék ezzel a prédikációval, mint azt, hogy mindnyájan úgy értsük Jézusnak ezt a kijelentését, ahogyan Jézus értette! Tudniillik nagyon félre is lehet érteni azt, hogy „boldogok, akik nem látnak és hisznek” A világ éppen ezzel szokta gúnyolni a hívő embereket, hogy vakon hisznek, gondolkodás nélkül, bizonyítékok nélkül, reális alap nélkül bevesznek minden mesét, hogy egyszerűen szemet hunynak a valóságok előtt és rábólintanak mindenre, amit az egyház mond... Pedig Jézus egészen mást értett ezen az Igén. Egészen másra gondolt, amikor ezt Tamásnak mondta. Mit értett hát? Erről szeretnék most beszélni, mégpedig úgy, hogy egyszerűen szeretném megmagyarázni az eredeti értelmét ennek a három szónak: látni, hinni, és boldog.

1) Először tehát, mit is jelent az, hogy látok valamit? Általában az érzékszerveinkkel való tapasztalást jelenti, a látható, tapintható, érzékelhető megbizonyosodást. Amit Tamás így mondott: “Ha nem látom, ha nem foghatom meg, semmiképpen el nem hiszem”. Ez tulajdonképpen örök emberi igény. Pláne olyankorban, amikor mindent lemérnek, kiszámítanak, kikísérleteznek, átvilágítanak, kipróbálnak, megterveznek, egészen az atommagig szétszednek és összeraknak. Csak azt tartja az ember reálisnak, amit le lehet mérni, ki lehet számítani, át lehet világítani, szét lehet szedni, meg lehet magyarázni és értékelni. Ezt pedig Istennel nem lehet csinálni, de az emberi lélekkel sem. Ha valaki mégis megpróbálná, ugyanarra az eredményre jutna, mint az az állítólagos csillagász, aki egyszer ezt mondta: átkutattam távcsővemmel a világmindenséget, de Istent benne sehol sem találtam; vagy mint az orvos, aki egyszer így nyilatkozott: fölboncoltam az egész embert, de a lelket sehol sem találtam. Ezért válnak azután sokan a mai korban istentagadóvá és materialistává.

És mi hívő emberek, bár tudjuk, hogy a látás és a tapintás, tehát az érzékszervek által való megbizonyosodás útján sohasem juthat el az ember Istenhez, mégis mi magunk is mindig újra megpróbáljuk, vagy legalábbis szeretnénk így közeledni. Mindig újra beleesünk abba a hibába, amibe Tamás: azt akarjuk hinni, amit látunk. Mint például az a fiatal édesapa, aki egyszer, amikor feleségével együtt az első gyermekük halála után a második gyermekük megékezését várta, így mondta: “Ha ezt a gyermekemet is elveszi Isten, igazán nem tudom, mit gondoljak Róla, tudok-e még hinni Benne?” Vagyis, ha látom, hogy Isten megőriz a bajtól, akkor hiszek Benne, különben nem! Így vagyunk ezzel mindnyájan: ha az történik, amit jónak látunk, amit szeretnénk, akkor jó az Isten. Ha Isten csak egy kicsit kézzelfoghatóbban mutatná meg az Ő segítségét, meg a szeretetét, rögtön könnyebb lenne meghódolni előtte és hinni Benne. Tehát mi is szeretnénk a hitünket kézzelfogható bizonyítékokkal alátámasztani, mint Tamás. Én már nagyon sokszor tapasztaltam, hogy sok ember éppen ezért nem tud eljutni a bűnbocsánat elfogadására. a kegyelem valóságának a megragadására, Isten erejének a megtapasztalására, mert úgy gondolja: “Ha éreznék belőle valamit, akkor el tudnám hinni, de nem érzek semmit, hát mit higgyek?” Talán te is azért nem vagy

képes felismerni Jézusban a te életed Megváltóját, mert úgy gondolsz, hogy “ha látnám valami kézzelfogható jelét a magam életében az Ő hatásának, akkor tudnék hinni benne, - de így bizonyítékok nélkül, vakon, pusztá szóra, a hallott beszédre, így nem tudok hinni!” Természetből fogva mindnyájan ilyen materialisták vagyunk. Tamás is ilyen volt: „Ha nem látom, ha nem bocsátom be a kezemet a sebekbe, semmiképpen nem hiszem, hogy Jézus feltámadott és él!”

Igen, a modern észember, szinte meg kicsit büszke is rá, hogy csak azt hiszi, amit megfoghat a kezével, amit meg tud érteni az eszével... Pedig ez nem is igaz. Mert például vajon csak akkor nézi valaki a televíziót és hallgatja a rádiót, ha megérti, miként működik? Csak akkor kezdünk-e élni, ha tudjuk, hogy mi az élet? A legnagyobb biológusok sem tudják. Az édesanyánknak sem akkor hisszük el, hogy valóban az édesanyánk, ha ezt előbb anyakönyvi kivonatokkal bebizonyítja. Ha valaki igazán csak azt hinné, amit lát és ért, akkor egyetlen lépést sem merne tenni a földön, egyetlen emberben sem merne megbízni, lehetlenné válna számára maga az élet! De fölöttébb nagy önteltség is lenne ez a magatartás. Nagy gőg az, ha valaki arra, ami nem fér a fejébe, egyszerűen rámondja, hogy nem létezik. Hallatlan gőg azt igényelni valakinek, hogy az ő szeme, vagy távcsőve és agyvelejének a felfogó képessége lehet csak a mértéke annak, ami lehetséges a világban, ami létezhet. Minden egyébbel szemben kételkedik... A múlt század tudományossága valóban telve volt ezzel a gőggel, a mai kor tudományossága már sokkal szerényebb, mert rájött, hogy rengeteg olyan titok van, amit nem tud megragadni és fölboncolni. Ma már ott tartunk, hogy aki csak azt hiszi el, amit lát, az nagyon igénytelen, mert önmaga szűkíti le maga körül a világot. Végtelenül megszegényíti magát az, akinek a számára a valóságok világa nem nagyobb, mint az a darabka, amit belőle az értelme kulcslyukán át megpillant. És látás által egyébként is csak nagyon felületen mozgó, külsőleges ismeretre lehet eljutni, a lényeg megismerésére nem. Például Pilátus látta Jézust, a római katonák a kezükkel is megragadták Jézust és mégsem ismerték meg őt a maga lényegében, igazi valójában. Pál apostol, Bethlen Gábor, Assiszi Ferenc, meg rengeteg más hívő lélek pedig sohasem látta és mégis személyesen ismerte. Nos, tehát azt ne higgyetek, hogy hinni valami alacsonyabbrendű funkció, mint látni. Ne féljen senki attól, hogy az maradi dolog, tudomány ellenes magatartás, ha olyat hisz valaki, amit nem lát és nem ért. Ahhoz, hogy valaki higgyen, egyáltalán nem szükséges látnia. A látás nem erősíti meg a hitet. A hit több, mint a látás! A hit közvetlenebb látás. A hit a lényegnek a megragadása. Ezért mondta Jézus: “Boldogok, akik nem látnak és hisznek.”

2) Persze Jézus egyáltalán nem arra gondolt, hogy csukd be a szemed, ne használd az eszed, ne gondolkozz semmin, hanem csak higgy vakon. Hinni, nem azt jelenti, hogy - még egyszer mondom - naivul elhiszek mindent, mint a gyermek a tündérekről meg a boszorkányokról szóló mesét. Vannak, akik azt gondolják, hogy hinni azt jelenti, hogy nem szabad ezt, nem szabad amazt... Pedig hinni annyit, mint bizonyos morált követni. Vannak, akik azt gondolják, hinni annyit, mint a templomba járni. Pedig ha azt mondaná valaki: én hívő vagyok, mert templomban ülök, az éppen olyan állítás lenne, mintha valaki azt mondaná, egy talicskára, hogy az autó, mert garázsban van. Azt is sokan gondolják, hogy hinni nem egyéb, mint egy csomó igazságot elfogadni, ilyeneket hogy Isten van, Jézus él, Isten szeret, stb.

Tudjátok mikor kezd valaki hinni? Akkor, amikor egyszer mintegy

áramütésszerűen rádöbben arra, hogy valaki érdeklődik iránta, törődik vele, átlát rajta! Én ugyan nem látom azt a valakit, de nem tudok szabadulni attól a gondolattól, hogy az a valaki viszont lát engem. Akármit csinállok, lát! Mindent tud rólam. Tökéletesen ismer. Hallja minden szavam. Tehát a hit nem is olyan kellemesen kezdődik. Mert amikor az embert látják, az nem mindig kellemes. Persze vannak pillanatok, amikor szeretnénk ha látnának. Észrevettem már televíziós közvetítéseknél, amikor a közönséget vették föl, hogy emberek igyekeztek mindenáron úgy viselkedni, helyezkedni, hogy rákerüljenek a képernyőre, hogy lássák őket a televízióban, Ez szenzáció! De ez egészen más. Az nem szenzáció, hanem leleplező, térdrekenyszerítő, megalázó és ugyanakkor mégis felemelő fölismerés, hogy Valaki akkor is néz, lát, amikor nem akarom. Megfogott a tekintetével és egyszer kénytelen vagyok megfordulni és szembenézni vele. És amikor ez a két láthatatlan lelki tekintet találkozik, ez a hit! Megfogott az Isten! Legyőzött az Isten! Átölelt az Isten! És én HISZEK! Ez történt Tamással is: egyszerre Jézus szájából hallotta vissza ugyanazokat a szavakat, amiket akkor mondtam, amikor Jézust sehol sem látta maga körül. Mert íme ezt mondta: Ha nem bocsátom be a kezemet a sebeibe, ha nem látom, nem hiszem. És most Jézus mondja neki: Gyere, bocsásd be a kezeidet a sebeimbe, és ne légy hitetlen, hanem hívó. Hát ennyire látta őt Jézus, ennyire közel volt hozzá, ennyire hallotta minden szavát? Igen, ezt akarta Jézus megéreztetni Tamással. Döbbenjen rá, hogy az a láthatatlan világ, amit az öt érzékszervével nem tud megragadni, az az Isten, Akit távcsövekkel és lángelmével nem tud kikutatni, közelebb van hozzá, mint az inge, meg a bőre. Reálisabb realitás, mini ő maga! - És ekkor kiált föl Tamás: én Uram és én Istenem. Mintha azt mondaná: „Hát ezt nem hittem én? Hát ilyen örült voltam én? Ezeket a szent sebhelyeket akartam megérinteni én? Hiszen ehhez a drága szeretethez és hatalomhoz nem kézzel, meg szemmel, meg értelemmel lehet hozzáérni, hanem imádsággal; nem megtapogatni kell ezt, hanem imádni! Én Uram, és én Istenem! Nem érzed-e ott a hátadban Jézus tekintetét? Nos, fordulj meg és akkor máris hiszel! Hihetsz! Szabad neked is hinni! Mindent! Azt is, hogy Jézus megfizetett helyetted. Azt is, hogy az Ő véérért minden meg van bocsátva. Azt is, hogy az Ő oltalmazó keze vezet, néked is segít, a te életedet is megáldja, téged is kiment a megkötöttségeidből. Az Ő megváltó szeretete téged is bevisz majd a mennybe! “Boldogok, akik nem látnak és hisznek!”

És azt ne gondoljátok, hogy nem látni és hinni, ez valami bizonytalan, irreális dolog. Tudjátok, kik magasztalták valaha is legjobban Isten szeretetét? Azok az emberek, akik a legkevesebbet láttak belőle a maguk életében: a mártírok! Ennyire reális dolog: hinni! - Egyszer egy házaspárt láttam, amint egyetlen fiúk temetése után a húsvéti istentiszteleten hallgatták az Igét és énekelték a zsoltárt. Ebben az íghallgatásban és zsoltáréneklésben volt valami hátborzongató erő, győzelem, valami érthetetlen, minden szomorúságon diadalmaskodó öröm! Többen, akik látták, azt mondták: ezek az emberek igazán hisznek! Mindnyájan hiszünk valahogy, de ezek az emberek igazán hisznek!

3) Hát nem boldog-e az ilyen ember? Hat nincs igaza Jézusnak, amikor azt mondja, hogy boldogok, akik nem látnak és hisznek? Vajon boldogabbá váltak-e azok az emberek, akik föladták a hitet? Vajon boldogabbá válik-e az emberiség, ha nem hisz? Ha elvet mindent, amit valaha hitt? Nem! Egészen bizonyos, hogy nem!

Sőt, én még hívőtől sohasem hallottam, hogy de szeretne hitetlen tenni, de hitentől már nagyon sokszor hallottam, hogy de szeretnék én is úgy hinni, mint a hívő emberek! De jó azoknak, akik hisznek, de jó volt, amikor még én is gyermeki módon tudtam hinni! - Igen: “Boldogok, akik nem látnak és hisznek!” Boldogok! Nem azt jelenti ez, hogy szerencsések, ezeknek mindig minden sikerül; nem olyan értelemben véve boldogok, mint amikor a regény végén a szerelmesek végre egymáséi lesznek; nem kívülről boldogok, hanem belülről! Egy belső rendbenlélet ez a boldogság. Jézus mielőtt egy lelket a mennybe visz, előbb a mennyet viszi bele abba a lélekbe. Nos, hát: ez a boldogság! Valami a mennyből, a menny derűjéből, örömeiből, békességéből, - az Isten boldogságából! “Boldogok, akik nem látnak és hisznek!”

Te hiszel? De úgy - igazán? Íme Jézus akkor is él, ha a te emberi szemed nem látja; akkor is közel van, ha a te emberi kezed nem éri el; akkor is szeret, ha a te emberi szíved nem érzi! De mindezt hiheted! Te is hiheted! És akkor te is boldog lehetsz! Boldog! Merjed elhinni, hogy a kezed, amelyik most ott van az öledben, ebben a pillanatban Jézus kezében van, annyira, hogy csak éppen meg kell szorítanod, - és most így mondjad Neki az ének szavaival:

Jézus, benned bízva-bízom,
Elpusztulnom ó ne hagyj!
Te, ki bűnön, poklon, siron,
Egyedüli győztes vagy:
Gyöngé hitben biztass engem.
Készíts arra, hogy én lelkem
Láthat majd fenn, ó, Uram,
Mindörökké boldogan.

Ámen!

5. A szeretetmunkásság

A keresztyénség erkölcsi ereje még a nagy megalkuvások ellenére is csodásan fénylik az ókorban. Ezt a keresztyén szeretet munkái bizonyítják. A pogány ókor a tiszta szeretetből fakadó társadalmi segítőmunkát még nem ismerte. A keresztyének ellenben már legősibb gyülekezeteikben gyakorolták özvegyek, árvák, szegények, betegek, foglyok, aggok gondozását. A tehetősebb gyülekezetek a szegényebbek, elsősorban a jeruzsálemi számára rendszeresen adakoztak. Állandó volt köztük a szegény utazók támogatása s a legszívesebb vendégbarátság. Tevékeny szeretetüket különösen nagy köznyomorúságok, pl. ragályok idején, még a pogányokra is kiterjesztették. Ezeket sokszor csodálkozásra, nem egyszer megtérésre indították korlátokat nem ismerő önfeláldozásukkal. A későbbi államegyház nagy birtokadományokhoz jutott s így még hatalmasabban tudott közreműködni a hanyatló ókor rettenetes gazdasági nyomorának enyhítésére. Nagyszerű egyházi jótékonyági intézmények emelkedtek előbb Keleten, majd Nyugaton is: idegenek,

szegények, árvák, özvegyek, aggok, gyógyítható és gyógyíthatatlan betegek, lelencek stb. egyaránt menedéket találtak bennük. Az alexandriai egyház az 500-ik év körül 7500 szegényről gondoskodott. A konstantinápolyi Sophia-templom mellett, legnagyobb részben a szegénygondozásra, 100 diakónus és 40 diakonissza volt alkalmazva. *Basilius* püspök Caesarea kapui előtt egész kis várost alapított kórházakból és menhelyekből; ő maga különösen nagy önfeláldozással ápolta a bélpoklosokat. Rómában *Fabiola*, ez az előkelő keresztyén nő, alapította a IV. század végén az első kórházat, ahol ő maga ápolta a legundorítóbb bajokban szenvedőket is. A szeretetmunkára az indítást az egyház jobbainak eleinte kizárólag a lelkükben lángragyúlt krisztusi élet adta. Később azonban egyre nagyobb szerepük lett benne az *alantasabb lelki rúgóknak*. Főképp a pogány gondolkodás hatása gyökereztetta meg a tömegekben, sőt még a kiválóbb lelkekben is azt a gondolatot, hogy az alamizsnálkodó *jutalomra* tarthat számot Istentől. Már Cyprianus szerint „alamizsnák és jócselekedetek oltják ki a bűn lángját”.

AZ EGYHÁZI TAN

1. A teológia kezdete

Az őskeresztyének nem érezték szükségét annak, hogy az ő egyszerű, de forró és erős hitüket szabatos fogalmakba öntsék. Isten ígéje közvetlenül hatott rájuk az ó- és újszövetségi Szentírásból s az arra támaszkodó prédikálásból. Ők még nem szorultak rá, hogy tanokban adják nekik elő, fogalmilag magyarázzák meg nekik az Igét. Azonban már öközöttük is vannak egyes kiváló lelkek, elsősorban Pál és János, akik a gondolkodás eszközeit is fölhasználják a maguk és testvéreik hitének tisztázására, erősítésére, védelmére. Őtlük erednek az első szálai a bibliai Kijelentés tudományának, a *teológiának*. A II. századtól kezdve mind nagyobb szükségük lett a keresztyéneknek a teológiára, mert az egyháznak belülről és kívülről olyan ellenségei támadtak, akik ellen csak a tudomány fegyvereivel lehetett sikeresen küzdeni. Amazok voltak a *gnosztikusok*, emezek pedig egyes *kiváló pogány filozófusok*, akik irodalmi úton igyekeztek cáfolni a keresztyéniséget. Ez ellenfeleket a nagy keresztyén gondolkozók csak a saját fegyvereikkel: azaz a görög filozófia segítségével győzhették le. *Így a keresztyén teológia a kijelentett igazságnak filozófiai formában való kifejezése és igazolása lett.*

2. Az első nagy teológusok

Már a második század végén annyira föllendült a teológia művelése, hogy az ókori szellemi művelődés középpontján: Alexandriában egy nagy keresztyén teológiai főiskola (az ú. n. „katecheta-iskola”) alakult. Ennek tanárai lángoló meggyőződésű keresztyének voltak, de egyszemesmind vérbeli filozófusok is. Legnagyobb volt köztük a keresztyén teológia első nagy összefoglalója, a lángeszű és hihetetlen munkabírású Origenes. Ő vette fel győzelmesen a harcot a keresztyéniség egyik legelső irodalmi ellenfelével, az éleseszű pogány filozófus Celsus-szal. Nagyszerű munkát végzett a szentírás-magyarázat terén is. Tudásánál csak szerénysége volt nagyobb, filozófiájánál csak hite mélyebb és erősebb. A Decius-féle üldözések alatt

őt, a hetven éves, elgyöngült testű, de lélekben törhetetlen aszkétát is kínpadra vonták s az elszenvedett kínzások következtében nemsokára (254) meg is halt. Állítólag 6000 különféle irodalmi művet hagyott hátra.

Nyugaton az első nagy teológus Tertullianus, egy karthágói pogány centurio fia (200 körül). Először ügyvéd volt, és mint ilyen tért meg. Fényes írói tehetségét egészen Krisztus szolgálatára szentelte. Heves vérű, eredeti gondolkodású s erkölcsi fölfogásában a végletekig következetes ember volt. Nem is volt maradása a katolikus egyházban, mert végképp megromlottnak látta azt; kivált belőle és egy rajongó csoporthoz csatlakozott.

Cyprianus Karthágónak — szintén pogány ügyvédből lett — nagy püspöke volt a másik nagy nyugati teológus. Egyházát a Decius-féle üldözések alatt erélyesen és bölcsen pásztorolta; később (258) vértanúhalált halt. Ő adott először világos irodalmi kifejezést annak a gondolatnak, hogy a katolikus egyház egyedül üdvözítő. „Nem lehet - úgymond - Isten atyja annak, akinek az egyház nem anyja”. Szerinte az egyházhoz csak az tartozhatik, aki nemcsak a tanításait hiszi és vallja igazaknak, hanem a vezetőinek, a püspököknek is feltétlenül engedelmes. Ezekkel a gondolatokkal Cyprianus már veszedelmes lejtőre jutott: a Szentírás az üdvösségnek ilyen feltételeiről (látható egyházba tartozás, emberi tekintélyeknek engedelmeskedés) egyáltalában nem tud.

3. A dogma

A nagy teológusok tanításaiból (közülük a legnagyobb tekintélyre jutottakat később egyházatyáknak nevezték) választotta ki az akkori egyházi köztudat a neki legmegfelelőbbeket s emelte hivatalos, kötelező egyházi tanná: dogmává. A dogma kialakulását hosszas és heves szellemi harcok előzték meg. E harcok legfőbb ütköző pontja Krisztusnak Istenhez való viszonya volt. Ez volt ugyanis az akkori keresztyén gondolkodás legfőbb kérdése. A létnek legmélyebb titkát, a végesnek a végtelenhez való viszonyát fürkésző görög szellem a keresztyéniségben sem tudott megnyugodni mindaddig, amíg ezt a kérdést a maga számára bölcséleti úton meg nem oldotta.

Először abban kellett döntenie: Krisztus egylényegű-é (homousios) Istennel, azaz öröktől fogva való isteni lény-e, vagy pedig pusztán teremtmény, vagy, mint egy közvetítő irány hirdette, legfőljebb hasonló (homoiosios) az Atya lényegéhez? Azok, akik Krisztust pusztán teremtménynek hirdették, az Isten egységét akarták ezzel megóvni. Ennek a nézetnek egyik fő képviselője volt Arius alexandriai pap, akiről ez az irány később a nevét is kapta (arianizmus). A másik irány szerint Krisztus váltsága csak akkor teljes, hogyha Őbenne magát az Atyát bírjuk, az istenség teljességét tesszük magunkévá. Ezért ragaszkodott ez az irány az egylényegűség gondolatához. Hogy mi megistenülhessünk — gondolta a görög keresztyén —, Istennek emberré kellett lennie. Ez az utóbbi nézet győzött, mert ennek volt mélyebb bibliai alapja. A Szentírás ugyanis nemcsak azt tanítja, hogy Isten egy, hanem azt is, hogy Isten Krisztussal egy és Krisztusban lett a miénk.

Ez alapon a niceai „ökumenikus” zsinat (325) kimondta, hogy a Fiú egylényegű az Atyával. Ehhez a konstantinápolyi közzsínat (381) következetesen hozzácsatolta a Szentlélek (a velünk levő Atya és Fiú) egylényegűségét is. Az ellenkező nézetűekre pedig átkot (anathema) mondtak: azaz kimondták, hogy aki ezekről a dolgokról

nem úgy gondolkozik, ahogyan a hivatalos egyház tanít, az kiesik az anyaszentegyház üdvözítő közösségéből. Az átkot a császárok támogatása tette fogantossá: ők hívták össze ugyanis a közzsinatokat - az elsőt, a niceait maga Nagy Konstantin - s a döntésre is nekik és udvari teológusaiknak volt legnagyobb hatásuk. Így alakult ki a keresztyén alapdogma, a Szentháromságtan (a trinitas tana), mely szerint az egy isteni lényegben három személy van: Atya, Fiú, Szentlélek.

De itt még nem állhatott meg a nyughatatlan görög keresztyén szellem. Rögtön felvetődött a másik kérdés: ha Krisztus Isten, egy az Atyával — akkor ezzel hogyan fér össze ember-mivolta? Miként lakozhatik a teljes istenség egy történelmi, hús és vér emberalakban? Pedig ott kell lakoznia: mert azt is jól látta a bibliai keresztyén hit, hogy ha a Krisztus istensége nélkül a váltság nem lehet teljes: embersége nélkül viszont nem lehet valódi. Most tehát Krisztus isteni és emberi természetének viszonyát kellett meghatározni. Itt is több nézet küzdött egymással. Küzdelmük úgy elmérgesedett, hogy évszázadokon át föl kavarta ez egyház és a birodalom békéjét. A hivatalos döntést a 451-iki chalcedoni közzsinat hozta meg: e második fő keresztyén dogma szerint Krisztus egy személyében elegyítetlenül, de másrészt elválaszthatatlanul együtt van a két természet. Ez a hívő lélek számára kétségkívül bibliai alapon álló, kielégítő megoldás volt, de a filozófiai fürkészést nem elégítette ki. Nem is szűntek meg a teológiai harcok a chalcedoni dogmával. Az ellenkező nézetűek közül sokan, az átokkal nem törődve, kiléptek az anyaegyházból s külön egyházakat alapítottak. Ezeket természetesen a hivatalos birodalmi egyház eretnekeknek tekintette. Romjaikban még ma is fennállnak ezek a kicsiny egyházak, amelyek az évszázadok során rengeteget szenvedtek meggyőződésükért (ilyen pl. az örmény és az egyiptomi kopt egyház).

Az ókor egyházának így kialakult „orthodox” szentháromságtani és krisztustani dogmája: a trinitas tana és a christologia a maga nehézkes és ódon filozófiai köntösében is sarkalatos keresztyén üdvigazságokat fejez ki. Ezért a miatta lefolyt harcokat nem lehet meddő szellemi erőpazarlásnak tekinteni.

4. A nyugati továbbfejlődés; Augustinus

A fődogmák kialakítása a keleti egyházfél műve volt; itt, Keleten érte meg ugyanis első nagy fölvirágzását a keresztyén teológia. De még mielőtt a birodalom nyugati fele a barbárok csapásai alatt végleg összeomlott volna, itt is támadtak kiváló teológusok.

A legnagyobb nyugati egyházatya s általában Pál apostol és a reformátorok között a leghatalmasabb és legeredetibb keresztyén gondolkodó Augustinus, magyarosan Ágoston volt (354-430). Numidiában, szegény tisztviselő családból született: csak az anyja, a kegyes és finomlelkű Monnica volt keresztyén. Ifjúságát mohó tudománysozomj és viharos életörömök emésztették föl. Lelke igazságért, teste élvezetért lángolt. A keresztyénség nagyon sokáig nem tudta vonzani. Csak hosszas vergődések után, miután a manicheismusba és a filozófiai kételkedésbe egyaránt belekóstolt, jutott el az újplátói bölcsélet segítségével a Kijelentés igazságának fölismerésére. De teljesen csak akkor lett keresztyénné, amikor, már mint 32 éves férfi Milanóban, egy csodálatos megtérésben teljesen szakított addigi világias életével. Eszét, szívét és akaratát alávetette Istennek s egészen az Ő mindenható

kegyelmére bízta magát. Megtérése után otthagyta fényesnek ígérkező világi pályáját is. Előbb aszkétaéletre adta magát, majd pappá lett és nemsokára püspökké egy kis észak-afrikai városban, Hippo- Regiusban. Ebben a szerény állásában csakhamar a nyugati keresztyénség vezető szellemévé lett. Agg korában ragadta el a járvány, miközben Hippot a vandálok ostromolták.

Augustinus bámulatos irodalmi működést fejtett ki egyháza szolgálatában. Gazdag és mély szellemével évszázadokig páratlanul hatott a keresztyén gondolkozásra. Mestere volt a lelki önmegfigyelésnek; ebben a tekintetben ő az első modern ember. Világhírű Confessióiiban Istennel való társalkodás alakjában, megragadó őszinteséggel és csodás finomsággal írja le ifjúkori lelki fejlődését és megtérését. Soha el nem homályosuló tükre ez a könyv a kegyelemben megvizsgálatódott szívnek, amely bűneinek bocsánatát tapasztalta s az örök élet előízét érzi. Mint teológus is, legtöbbit azért az igazságért dolgozott és küzdött, hogy az ember üdve egyedül Isten kegyelmén alapul. Ez az ő számára a tapasztalás megrendíthetetlen ténye volt. Teológiai kifejezést a predestináció tanában adott neki. E bibliai alapon álló tana szerint Isten az erendő bűnben megromlott, kárhozatraméltó emberiségből egyeseket kegyelemből üdvösségre rendelt és választott ki. Ezeket aztán a földi életben ellenállhatatlan kegyelmével úgy vezérli, hogy semmiképp el nem bukhatnak. Legnagyszerűbb teológiai művében, a keresztyénség védelmére írt De Civitate Dei-ben (Isten városáról) pedig ezt a gondolatot még jobban kiszélesítette. Az emberiség egész életét úgy mutatta be, mint a kegyelemre kiválasztottak és a kegyelmen kívül állók: a Civitas Dei és a Civitas Diaboli (az ördög városa) nagy harcát. A Civitas Dei tagjai alkotják az igazi, láthatatlan anyaszentegyházat, amelyet a földön a látható és egyedül üdvözítő katolikus egyház képvisel. A Civitas Diaboli-ba tartozik viszont minden emberi közösség, művelődés, állami és társadalmi rend mindaddig, amíg csak alá nem rendeli magát az egyháznak.

Ezekkel a gondolataival Augustinus az utókornak évezredes irányt szabott. A predestinációról szóló tana azonban nem maradt ellenmondás nélkül. Az egyházi gondolkodást addig főként az aszkéták irányították, akik inkább a szabad akarat gondolatán csüngöttek: azt hitték, ezen fordul meg az ember üdvössége. Augustinus mély keresztyén tapasztalását és tanítását kevesen voltak képesek megérteni. A legtöbb jóra való, de felszínes lélek az ember erkölcsi szabadságát, önállóságát és „érdemeit” féltette a predestináció tanától. Egy brit aszkéta, Pelagius, nagy vitát is indított e miatt Augustinusszal. Őneki, világtól elvonultságában sejtelve sem volt a bűn rettentő hatalmáról. Ezért egészen mereven azt hirdette, hogy az üdvösség az ember szabad akaratának műve; az isteni kegyelem csak épp annyiból áll, hogy az embert szabad akaratlan ajándékozza meg s aztán „segíti” annak felhasználásában. Még Augustinus halála után sem szűntek meg e tárgy körül a viták. Az egyház hivatalosan Augustinus tana mellett foglalt állást, de a keresztyének átlagos erkölcsi felfogása mindig inkább Pelagius felé húzott. Teljesen csak a nagy reformátorok tudták Augustinus kegyelemtanát megérteni és méltányolni.

A Civitas Dei-ről szóló tanításával pedig a középkori egyház világhatalmának eszmei alapjait rakta le Augustinus. Mély hálával ragaszkodott a katolikus egyházhoz, amelynek kebelén a kegyelmet megtalálta. Határtalanul tisztelte az egyház tekintélyét. Lényegileg azonosnak hitte a földi egyházat a Civitas Dei-vel.

Azt gondolta, hogy az embereket, a saját üdvösségük érdekében, még erőszakkal is lehet kényszeríteni, hogy a katolikus egyházhoz tartozzanak. Ez a nem bibliai gondolkozása végzetes hatással volt az egyház későbbi fejlődésére. De viszont a mindenható kegyelemről, a predestinációról szóló bibliai tanával ő lett a reformáció előkészítője is.

RÉVÉSZ IMRE: Az őskereszténységtől az ellenreformációig

Január havi gyülekezeti események

Január 02. Az istentisztelet utáni ebédet készítette és adományozta Megyesi Gizella, Fövenyessy Katalin és Magyary Ilona.

Január 09. Az istentisztelet keretében Besze Angelina Mária a keresztség szentségében részesült. Az istentisztelet utáni ebédet adományozta Kádas Jutka. Elkészítette Fejér Anna. Segítet Kádas Klára és Fejér Hajnalka.

Január 16. Az istentisztelet utáni ebéd alkalmára a levest készítette és adományozta Torma Veronika. A második fogast és a süteményt, férje emlékére, készítette és adományozta Fülöp Mária.

Január 23. Az istentisztelet utáni ebédet készítette és adományozta Vörös Máté és Ilona.

Január 30. Az istentisztelet után sor került a hagyományos évi Közgyűlésre. Az istentisztelet utáni ebéd alkalmára a levest készítette és adományozta Torma Veronika. A második fogast és a süteményt készítette és adományozta Vörös Ilona és Máté.

Január havi adományok:

Leeman Peter és Margit, Isten dicsőségére hálaadásból	\$ 10.00
Magyary K. András, Isten dicsőségére hálaadásból	\$ 25.00
Rác János és Erzsébet, Isten dicsőségére hálaadásból	\$ 25.00
Hajnal József és Blanka, Isten dicsőségére hálaadásból	\$ 25.00
Nagy Rozália, Isten dicsőségére hálaadásból	\$ 10.00
Magyary O. Ilona, Isten dicsőségére hálaadásból	\$ 200.00
Orly M. Elvira és Philip Machell, Isten dicsőségére hálaadásból	\$ 100.00
Gombos Margit, Isten dicsőségére hálaadásból	\$ 100.00
Leeman Peter és Margit, Isten dicsőségére hálaadásból	\$ 10.00
Dittert László és Edith, Isten dicsőségére hálaadásból	\$ 50.00
Dr. Fabó László, Isten dicsőségére hálaadásból	\$ 40.00
Megyesi T. Gizella, Isten dicsőségére hálaadásból	\$ 20.00
Moore Charles és Márta, Isten dicsőségére hálaadásból	\$ 25.00
Magyary K. András, Isten dicsőségére hálaadásból	\$ 15.00
Rác János és Erzsébet, Isten dicsőségére hálaadásból	\$ 25.00
Kollányi Mária, Isten dicsőségére hálaadásból	\$ 25.00

Körösy Theodore és Jacqueline, Isten dicsőségére hálaadásból	\$ 100.00
Orly M. Elvira, Isten dicsőségére hálaadásból	\$ 50.00
Pintér Mónika, Isten dicsőségére hálaadásból	\$ 15.00
Megyesi T. Gizella, Isten dicsőségére hálaadásból	\$ 20.00
Rác János és Erzsébet, Isten dicsőségére hálaadásból	\$ 25.00
Virágh E. Gizella, Isten dicsőségére hálaadásból	\$ 50.00
Bihari Varga Emese, karácsonyi adomány	\$ 50.00
Hajnal Zoltán és Ilona, testvérem emlékére.....	\$ 20.00
Krecsko Georgina, Isten dicsőségére hálaadásból	\$ 10.00
Lőrinczi Mária, Isten dicsőségére hálaadásból	\$ 20.00
Sújtó Sándor és Edith, Isten dicsőségére hálaadásból	\$ 20.00
Klebik Sándor és Anikó, Isten dicsőségére hálaadásból	\$ 20.00
Leeman Peter és Margit, Isten dicsőségére hálaadásból	\$ 10.00
Lőrincz Ibolya, Isten dicsőségére hálaadásból	\$ 100.00
Nagy Mária, Isten dicsőségére hálaadásból	\$ 50.00
Megyesi T. Gizella, Isten dicsőségére hálaadásból.....	\$ 20.00
Besze Ferenc és Edith, Isten dicsőségére hálaadásból.....	\$ 20.00
Leeman Peter és Margit, Isten dicsőségére hálaadásból.....	\$ 10.00
Orly M. Elvira és Philip Machell, Isten dicsőségére hálaadásból.....	\$ 100.00
Gombos Margit, Isten dicsőségére hálaadásból.....	\$ 50.00
Rác János és Erzsébet, Isten dicsőségére hálaadásból.....	\$ 25.00
Moore Charles és Márta, Isten dicsőségére hálaadásból	\$25.00
Csaplár András és Roberta, Isten dicsőségére hálaadásból.....	\$ 25.00
Magyary K. András, Isten dicsőségére hálaadásból	\$ 30.00
Bordás Zoltán és Piroska, Isten dicsőségére hálaadásból	\$ 10.00

A Presbitérium nagy szeretettel köszön minden adományt és segítséget. Az Úr Isten gazdag áldása legyen az adakozó testvéreinkkel!

Gyülekezetünk betegeiért imádkoztunk. Kértük az Úristen kegyelmét életükre, hozza vissza beteg testvéreinket minél hamarabb köreinkbe. Betegek a következő személyek voltak: Miroshichenko Ágnes, Madarász Pál, Hajnal Zoltán, Kertész Olga, Gombos Margit, Fejér Sándor.

- Szeretettel köszöntjük Besze Angelina Máriát, aki január 9-én részesült a keresztség szentségében és vált gyülekezetünk tagjává. Az Úr Isten áldja meg kicsiny életét, segítse őt szüleivel együtt.

- Hirdetjük minden érdeklődőnek, hogy február 26-án, szombat este 6:30 órai kezdettel farsangi disznótoros vacsorát rendezünk. Resztvételi szándékát febr. 24-ig, az alábbi telefonszámokra kérjük közölni:

**Magyari-Köpe Gábor (650) 365-1535,
Fövenyessy Károly (650) 365-1686.
Mindenkit szeretettel vár a rendezőség!**